

СОЮЗНИКИ УКРАЇНИ СТУРБОВАНІ ВЛАДОЮ ГОЛОВНОГО ПОМІЧНИКА ЗЕЛЕНЬСЬКОГО

Андрій Єрмак набув надмірного впливу в Офісі президента, а низка урядових відставок викликає занепокоєння в західних столицях

Під час зібрання світових лідерів у Швейцарії в червні цього року з метою обговорення війни в Україні, вдалося зазирнути за лаштунки силових ігор, що відбуваються за лаштунками в Києві, де Володимир Зеленський намагається зберегти підтримку.

Коли президенти та прем'єр-міністри зібралися для спільного фото на фоні мальовничих альпійських краєвидів, високого українського чиновника у зеленій формі помістили у центр групи, поруч із його босом.

Всі, хто мав справу з українським президентом, швидко за все, впізнають в цьому чоловікові Андрія Єрмака, керівника його адміністрації, який постійно перебуває поруч з ним. Його незвична позиція – перед віцепрезиденткою США Камалого Гарріс, між президентом Швейцарії та майбутнім очільником НАТО – вказує на зростаючий вплив найближчого радника Зеленського в ієрархії української влади у воєнний час. Радник Єрмака сказав, що склад учасників фотосесії був організований швейцарськими господарями, і включення Єрмака в кадр відображає його роль у цій зустрічі.

Оскільки російський наступ триває вже третій рік, деякі міжнародні прихильники України дедалі більше занепокоєні тим, наскільки багато рішень зосереджено в руках 52-річного Єрмака, кінопродюсера, який став єдиною настільки наближеною до президента особою, що має прямий вплив на все – від зовнішньої політики до військового планування.

«Я не беру участь у всіх видах робіт, а лише координую їх, – сказав Єрмак в інтерв'ю у своєму офісі в Києві в середу. «Так, я дуже пишаюся тим, що президент запитує мою думку, але він запитує мою думку, тому що я досягаю результатів».

Занепокоєння щодо Єрмака з'являється в небезпечний для Зеленського момент. Україна намагається відбити новий російський наступ і готується до наступної зими зі зруйнованою енергетичною інфраструктурою, в той час як вибори в США і можливість повернення Дональда Трампа в Білий дім ставлять питання про те, як довго Київ зможе розраховувати на підтримку своїх союзників. Сам президент також вразливий до звинувачень у відсутності легітимності – його термін повноважень закінчився 6 20 травня, якби через воєнний стан не довелося б відкласти вибори.

Ідея про те, що Зеленський не має належного мандату для керівництва військовими діями в Україні, є темою для розмов, яку все більше розпалюють його вороги в Кремлі. Але, як і більшість найкращих пропагандистських тез, вона зачіпає реальні питання про те, наскільки життєздатним є призупинення нормального демократичного процесу в довгостроковій перспективі, особливо в умовах, коли починають з'являтися ознаки розчарування в уряді.

«Це все робиться просто для того, щоб напасти мене», – сказав Зеленський в інтерв'ю Bloomberg Television 3 липня 2024 року, в якому він назвав Єрмака «потужним медведжем».

Президент відреагував на критику про те, що піднесення Єрмака призвело до зосередження влади в одних руках, заявивши, що контроль над керівником його апарату надто добре поєднується з дезінформаційною кампанією, яку очолює Кремль. «Він робить те, що я йому кажу – і виконує завдання», – заявив він.

Зеленський (в центрі) і Єрмак йдуть у супроводі солдатів після церемонії нагородження в Авдіївці, Донецька область, у квітні.

Джерело: Пресслужба президента України/АР

Піднесення Єрмака супроводжувалося падінням багатьох інших високопосадовців – зокрема, спікера парламенту, голови центрального банку та його попередника на посаді глави АП. І, як зазначають люди, знайомі з цим питанням, які говорили на умовах анонімності, часто це ставалося з подачі топ-помічника Зеленського.

Подальші кадрові перестановки не за горами. Минулого місяця український лідер підтвердив, що розглядає можливість оновлення уряду, хоча й відмовився коментувати поширені припущення, що він може замінити прем'єр-міністра Дениса Шмигала.

«Голова президентської адміністрації неформально завжди мав велику владу в Україні», – сказала Оксана Шевель, доцент політології Університету Тафтса поблизу Бостона, яка додала, що недовіра до Єрмака серед української громадськості може обмежити можливості помічника в майбутньому.

Знижуючи плечима

Одна з делегацій описала Єрмака як упертого чиновника з величезним впливом, який часто висуває амбіції, що випереджають реальність, включаючи вимогу створити великий парк винищувачів F-16. Хоча перші винищувачі прибули вже цього тижня, цей проект потерпає від затримок, дефіциту запчастин і мовного бар'єру між українськими пілотами та інструкторами, що значно зменшило початкові цілі, повідомляло агентство Bloomberg минулого місяця.

Єрмак не з тих, хто працює в тіні влади, і зі своїм зрос-

том 190 сантиметрів він вивисується над Зеленським. Його профіль у соціальних мережах рясніє фотографіями Єрмака з Папою Франциском, президентом Франції Еммануелем Макроном та іншими. Причому, дуже часто його шефа не видно.

Єрмак зустрічається з Макроном у Єлисейському палаці в Парижі, лютий 2024 року. Фотограф: Ukrainian Presidency/Handout/Anadolu/Getty Images

У дописі на своєму Telegram-каналі від 7 червня 2024 року Єрмак пописував руку президенту США Джо Байдену, а Зеленський поруч привітався з міністром оборони Ллойдом Остіном – це було порушенням протоколу, яке викликало в'їдливі коментарі в Києві.

Ця динаміка викликала серед українців поширений жарт про начальника штабу: «Він не номер один, але і не номер два».

Єрмак під час аудієнції з Папою Франциском в Апостольському палаці у Ватикані в червні. Джерело: Vatican Media/Vatican Pool/Getty Images

Кадрові перестановки, які приписують Єрмаку, викликали занепокоєння, що будь-яке подальше посилення жорсткості серед Зеленського та його найближчого оточення може виснажити енергію для вкрай необхідних реформ – навіть для боротьби з корупцією та зміцнення верховенства права, як стверджують люди, знайомі з оцінками в західних столицях.

Але мандат Єрмака ширший, ніж у будь-якого з його попередників. Він відігравав центральну роль у прийнятті всіх ключових рішень у воєнний час: заміна го-

ловного генерала Зеленського, постачання зброї, переговори про гарантії безпеки, нагляд за обміном полоненими і – на саміті у Швейцарії – залучення Глобального Півдня на бік Києва.

Деякі чиновники порівнюють його роль з роллю головного виконавчого директора, а Зеленський виконує функції голови.

«Звичайно, я читаю і чую, як люди говорять про мою владу, але скажіть мені, будь ласка, як я використовую цю владу? Працювати 24 години на добу, сім днів на тиждень, брати на себе більше зобов'язань і більше ризиків», – сказав Єрмак в інтерв'ю. Він додав, що Зеленський – «це людина, яка вважає, що важливо слухати і знати різні думки. Він завжди приймає рішення самостійно».

Справа Кубракова

Члени Альянсу уважно стежать за подіями в Україні. Заміна популярного українського генерала Валерія Залужного в лютому викликала незадоволення в столицях країн НАТО саме тоді, коли Київ зіткнувся з новим російським наступом.

У травні Єрмак зіграв важливу роль у відставці міністра інфраструктури Олександра Кубракова, чиновника, який колись мав прямий зв'язок із Зеленським і був близьким до адміністрації Байдена, за словами людей, знайомих з процесом відставки.

Офіс президента не зміг адекватно пояснити це звільнення з-поміж інших кадрових змін, що змусило іноземні уряди ламати голову над цим кроком, заявляють люди, знайомі з ситуацією.

Зокрема, посол США в Україні Бріджит Брінк розмістила повідомлення на соціальній платформі X-Твіттер, в якому похвалила Кубракова 9 травня цього року, в день, коли міністра було звільнено в результаті парламентського голосування. Брінк подякувала Кубракову «за чудове партнерство» упродовж останніх двох років, коли він працював над підтримкою українського експорту, енергетичної інфраструктури та економічного зростання.

«Я з нетерпінням чекаю можливості залишатися поруч, щоб допомогти Україні перемогти у війні та виграти майбутнє», – написала посол.

Флагманські дипломатичні зусилля у Швейцарії, де Єрмак обійняв таку важливу посаду, також пішли не за планом. Наприкінці дводенного саміту в Люцерні, який став кульмінацією багатомісячних дипломатичних зусиль, Україна не змогла схилити на свій бік ключових країн-учасниць, зокрема Індію, Індонезію, Південну Африку та Саудівську Аравію.

Тим не менше, за словами людей, які бажають залишитися на умовах анонімності, Зеленський терпить іноді навіть безжальні методи Єрмака, оскільки вважає його фахівцем з вирішення проблем, який пропонує швидкі, прості рішення, не обтяжуючи президента. Довіра Зеленського до Єрмака була на рівні довіри до його дружини Олени Зеленської. За їхніми словами, Єрмак навіть приєднувався до подружжя під час закордонних відпусток ще до війни.

Інший чиновник з уряду країни НАТО сказав, що роль керівника апарату в українській президентській системі завжди вразлива для спекуляцій щодо змов – і що Єрмак мав добру репутацію людини, яка вміє досягати поставлених цілей.

Близькість між Зеленським і його головним помічником відображається в тісному оточенні президентського комплексу на вулиці Банковій, колись процвітаючої частини центру Києва, яка зараз перетворилася на укріплений

вал з бар'єрів і контрольно-пропускних пунктів. Від початку війни Зеленський та його найближче оточення називають це місце своїм домом.

«Він дуже сильна особистість, – сказав Єрмак про свого боса. «Все, що він має, він зробив сам. Йому ніхто не допомагав. І я можу сказати те саме про себе».

Резюме Єрмака відображає привілейоване радянське виховання. Його батько працював у радянському посольстві в Афганістані наприкінці 1980-х років. Закінчивши Інститут міжнародних відносин Київського університету імені Тараса Шевченка за спеціальністю «правознавство», Єрмак наприкінці 1990-х заснував фірму, що спеціалізувалася на правах інтелектуальної власності.

Робота на найбільшому українському телеканалі «Інтер» привела його до контакту із Зеленським, який був виконавчим продюсером. Він відстежував зростання Зеленського від комедійного актора й зірки телевізійної комедії «Слуга народу», в якій він зобразив шкільного вчителя, який стає президентом, до високої посади.

Першим завданням Єрмака після того, як він приєднався до новообраної адміністрації Зеленського у 2019 році, було забезпечення зв'язку з Руді Джуліані, головним лейтенантом Трампа в Україні, оскільки тодішній президент намагався змусити владу в Києві розслідувати діяльність Байдена напередодні їхньої передвиборчої боротьби у 2020 році.

Помічник Трампа спочатку був головним каналом для Джуліані, який намагався підштовхнути Зеленського до оголошення розслідування. Їхній обмін думками призвів до телефонної розмови Трампа із Зеленським у липні 2019 року, яка викликала звинувачення у підбурюванні до втручання з боку іноземного уряду і завершилася першим імпічментом Трампа.

«Росія не мотивована»

Наступним його призначенням стала посада головного переговорника від України в рамках Мінських домовленостей, які мали на меті розрядити напруженість у відносинах з Росією через її підтримку сепаратистів на сході України. Зустрічі з кремлівськими чиновниками принесли Єрмаку репутацію людини, яка займає безкомпромісну позицію в дипломатичному процесі, часто бачачи світ у чорно-білих тонах, як стверджують люди, знайомі з дискусіями з російськими чиновниками.

Останнім часом Єрмак виступає в ролі архітектора мирного плану України, який має на меті залучити союзників за межами Заходу до вимог Києва припинити війну до того, як почнеться переговорний процес з більш ізольованою Росією.

Єрмак залишає інтерв'ю в Офісі президента в Києві.
Фотограф: Юлія Кочетова/Bloomberg

Незважаючи на невдачу у Швейцарії, Єрмак заявив, що буде наполягати на підтримці партнерів – під час наступного саміту, на якому може бути присутня Росія, хоча вона й відхилила цей проект. Виступаючи перед журналістами через кілька днів після саміту, головний помічник визнав, що Україна перебуває у невідгідному становищі, коли йдеться про ресурси Кремля – але Київ все одно може виграти.

«Росія не мотивована, – сказав Єрмак журналістам під час телефонної конференції. «Зрештою, перемога на боці тих, хто мотивований».

Дарина КРАСНОЛУЦЬКА

<https://www.bloomberg.com/>
2 серпня 2024 року

Стаття написана за сприяння Рейні Бойсен, Кортні Макбрайд, Іллі Архіпова, Ірини Резнік, Олеси Сафронової, Володимира Вербального, Андреа Паласкіано, Альберто Нарделлі, Наталії Ожєвської, Торрі Кларка, Стюарта Лівінгстона-Уоллеса та Максима Едвардса

Вікторія О. Романчук. «Журнал «Універсум» у контексті українського державотворення: концептуальні засади, дискурси, прогностика (1993-2023 рр.)» : Монографія. – Львів: Універсум, 2024. – 350 с., 7 іл.

Щоб придбати книжку, слід переказати 320 гривень (у вартість включені поштові витрати за пересилку рекомендованою бандероллю) через будь-який банк чи надіслати поштовим переказом на рахунок IBAN UA08325268000000002600744144 в ПАТ АКБ «Львів», ЄДРПОУ 19326603, МФО 325268. Одержувач: ТзОВ «Універсум».

Не забудьте надіслати на адресу редакції («Універсум», п/с 2994, Львів–17, 79017) копію квитанції поштового переказу чи платіжного доручення, чітко зазначивши при цьому свою адресу та номер мобільного телефона (вимога Укрпошти).

«Переконаний, що монографію В. Романчук з великим інтересом зустрине широке коло читачів – патріоти України, історики, політики, журналісти та університетські дослідники – усі, кому не байдужа доля української державності, навколо якої точаться запеклі бої на російсько-українському фронті й загострюється глобальний конфлікт між силами Світа й Демократії та материком Зла й Темряви».

Юрій ЩЕРБАК,
письменник, Надзвичайний і Повноважний посол України,
Голова Ради українськопольського Незалежного Медіа Форуму

Вікторія О. РОМАНЧУК

Журнал «Універсум»

у контексті українського державотворення:
концептуальні засади, дискурси, прогностика
(1993-2023 рр.)

